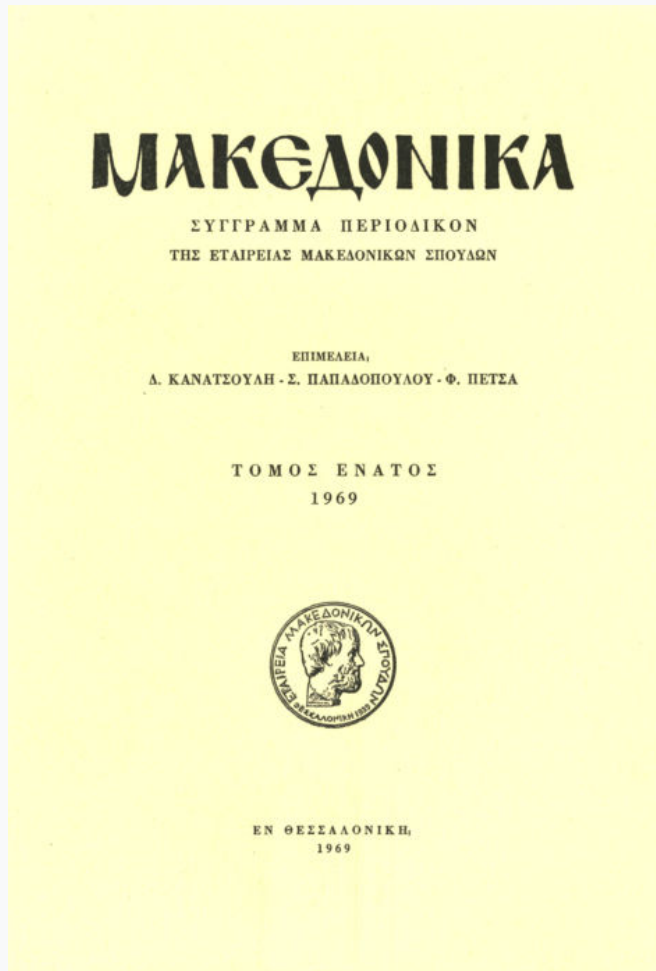


Μακεδονικά

Τόμ. 9 (1969)



Ανέκδοτη ρίμα για τον Άγιο Γεώργιο

I. K. Βασδραβέλλης

doi: [10.12681/makedonika.1052](https://doi.org/10.12681/makedonika.1052)

Copyright © 2015, I. K. Βασδραβέλλης



Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Βασδραβέλλης I. K. (1969). Ανέκδοτη ρίμα για τον Άγιο Γεώργιο. *Μακεδονικά*, 9, 341–343.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.1052>

νὰ εἰσπράξῃ τὸ ἀνωτέρω ποσόν, κατὰ τὸ δίκαιον τὰ κληρονομικὰ δικαιώματα περιέρχονται εἰς ἐμέ. Ἄλλα καὶ συνεργαζόμενος εἰσέτι με τὸν ἀποθανόντα θεῖον μου εἰς τὸ κράτος τῆς Βενετίας, δικαιοῦμαι αὐτομάτως νὰ εἰσπράξω ἀπὸ ἐκεῖ τὰ δικαιώματα ταῦτα.

Παρακαλῶ ὄθεν τὴν ἐξοχότητά σας νὰ διατάξητε καὶ παρουσιασθῇ ἐνώπιόν σας ὁ βάλως τῆς Βενετίας καὶ συμφώνως πρὸς τὸν εὐγενῆ φετβάν¹ ποῦ θὰ ἐκδοθῇ νὰ ἀπονεμηθῇ δικαιοσύνη. Τὰ ὑπόλοιπα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν ὑμετέραν ἐξοχότητα.

I. Κ. ΒΑΣΔΡΑΒΕΛΛΗΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΗ ΡΙΜΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΓΙΟ ΓΕΩΡΓΙΟ

Ἐκδίδουμε ἐδῶ ἄγνωστο λαϊκὸ στιχοῦργημα, ποῦ ἀναφέρεται στὴ γνωστὴ θρησκευτικὴ παράδοση τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Τὸ στιχοῦργημα ἀποτελεῖται ἀπὸ 57 δεκαπεντασύλλαβους στίχους καὶ φαίνεται ὅτι εἶναι παραλλαγή λαϊκοῦ τραγουδιοῦ. Τὸ χειρόγραφο ποῦ μᾶς τὸ παραδίδει πρέπει νὰ εἶναι — ὅσο μπορεῖ κανεὶς νὰ ὑποθέσῃ ἀπὸ τὴν παλαιογραφικὴ τοῦ ἐξέτασι — τοῦ τέλους τοῦ 19ου αἰώνα. Ἐπειδὴ τὸ χειρόγραφο αὐτὸ ἔφτασε στὰ χέρια μας ἐμμέσως καὶ ἀπὸ πρόσωπο ποῦ δὲν ἐγνώριζε κανένα οἰκτεῖο γιὰ τὴν προέλευσή του, δὲν μποροῦμε δυστυχῶς νὰ ἀναζητήσουμε πληροφορίες γιὰ τὸν συντάκτη (ἢ μᾶλλον τὸν ἀντιγραφέα του), τὸν τόπο ποῦ καταγράφηκε τὸ στιχοῦργημα ἢ ἄλλα στοιχεῖα, ἀναγκαῖα γιὰ τὸν ἱστορικὸν τοῦ σχολιασμοῦ. Περιοριζόμεσθε λοιπὸν στὴν ἐκδοσὴ του, ἀφήνοντας σὲ ἄλλους πρὸ εἰδικούς νὰ ἀσχοληθοῦν με τὸν καθορισμὸν τῆς φιλολογικῆς καὶ λαογραφικῆς του σημασίας.

Τὸ στιχοῦργημα εἶναι γραμμένο στὶς τρεῖς πρῶτες σελίδες ἑνὸς διφύλλου, συνολικῶν διαστάσεων 0,20×0,14μ. Τὸ κείμενο εἶναι ἄτιτλο καὶ ἔχει γραφτῆ καταλογόδη, ἐκτὸς ἀπὸ μερικὸς οἰχίους ποῦ, ἴσως ἀπὸ σύμπτωση, ἀπλάνονται κανονικὰ σὲ μιὰ μόνον σειρὰ (βλ. στίχ. 1,2,12,14,15,23). Ὁ ἀντιγραφεὺς τοῦ ποιήματος ἔχει ἐπίγνωση αὐτοῦ τοῦ γεγονότος, ἐπειδὴ σημειώνει μερικὲς φορές τὴ λήξη μερικῶν στίχων με ἀμβλυγῶνιες ἀγκύλες (ς).

Ἡ κατάσταση τοῦ χειρογράφου εἶναι σχετικῶς καλὴ· μικρὴ μόνον φθορὰ ὑπάρχει στὸ δεξιὸ ἄκρο του, ποῦ προήλθε ἀπὸ τὴ χρῆσιν. Τὸ κείμενο εἶναι γραμμένο με φαῖά μελάνη καὶ τὰ γράμματα εἶναι γενικῶς εὐανάγνωστα.

Ἡ φιλολογικὴ ἀξία τοῦ στιχοῦργήματος δὲν εἶναι σημαντικὴ. Καὶ ἡ ρίμα ἀκόμη τοῦ στιχοῦργοῦ εἶναι ἀδύνατη· ὑπάρχει βέβαια ἀντιστοιχία στὴν ὁμοιοκαταληξία (α-α, β-β κλπ.), ἀλλὰ πάρα πολλοὶ στίχοι μένουσιν χωρὶς τὴν ἀνάλογη συμπλήρωση (βλ. π.χ. στίχ. 7, 18, κ.ἄ.). Τὸ μέτρο παραβιάζεται συχνὰ (στίχ. 20, 26, 29 κ.ἄ.), παρατηροῦνται συμφορμὸι στίχων (πβλ. στίχ. 47 καὶ 53) καὶ γενικὰ ὁ συντάκτης τοῦ κειμένου δὲν ἔχει μερικὲς φορές ἐπίγνωση βασικῶν κανόνων τῆς στιχοῦργίας.

Κατὰ τὴν ἐκδοσὴ τοῦ στιχοῦργήματος ἀποκαταστήσαμε τίς πολλὰς καὶ σοβαρὰς τὸ ἀνορθογραφίας (π.χ. παιγάδι, λεωντάρι, προῖ, δρωσίση, πεδάκι, τὴν μοναχωριγοπούλα, πολλῆς λαὸς σηκόθηκε, πᾶϊ κλπ.), ποῦ προδίδουν τὸ μέτριο μορφωτικὸ ἐπίπεδο τοῦ συντάκτη τοῦ ποιήματος. Μολονότι τὸ στιχοῦργημα πρέπει νὰ εἶχε, σὸ πρῶτότυπο, ἄλλη, πληρέστερη μορφή, κρίνουμε σκόπιμο νὰ τὸ παρουσιάσουμε ἐδῶ με ἀρίθμησι στίχων, ἢ ὅποια βέβαια μπορεῖ νὰ τροποποιηθῇ ἂν βρεθῇ ἄλλη παραλλαγή. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀναγκαῖα στίξιν, συμπληρώσαμε τὸ κείμενο με τὰ γράμματα ποῦ παραλείφθηκαν ἀσυναίσθητα ἀπὸ τὸν ἀντιγραφέα τοῦ στιχοῦργήματος.

1. Φετβάς, τουρκικὴ λέξις ἢ ὅποια σημαίνει ἱερονομικὴν γνωμάτευσιν τὴν ὅποιαν ἐξέδιδεν ὁ μολλὰς καὶ εἰς σοβαρωτέρας ὑποθέσεις ὁ σείχουλιουλάμης κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Σερῆ (ἱερὸν δίκαιον).

- 'Αφέντι μ' 'Α<ι> - Γιώργιε καί γριβουκαβαλλάρη,
 ἄρματωμένους μὲ σπαθί καὶ μὲ χρυσὸ κοντάρι,
 σὰν ἅγιος ὁμοιάζει<ς> στῆ θωριά, σὰν ἅγιος <σ>τῆ θεότη,
 περικαλὸς σέ, ἅγιε, ἀφέντι μ' 'Α<ι> - Γιώργιε.
- Στῆ χώρα μας εὐρέθηκε ἓνα βαθὺ πεγάδι. 5
 Μέσ' στὸ πεγάδι ἦτον ἓνα κακὸ λιοντάρι
 ἀνθρώπους τὸ ταΐζανι πάσα πρωὶ καὶ βράδυ,
 καὶ ἰὰν δὲν τὸ δίδουν ἀνθρώπου, ἀνθρώπους νὰ δειπνήση,
 σταλιά νερόν δὲν ἄφηνε τῆ χώρα νὰ δροσίση.
- Καὶ ρίξανε τὰ μπολετιά σὲ ὅποιον ἐξεπέση, 10
 νὰ στείλῃ τὸ παιδάκι του τοῦ λιονταριοῦ πιοκέσι.
 Καὶ ξέπισε τοῦ μπολετι σὲ μιὰ βασιλοπούλα.
 ὅπου τὴν ἔχει ὁ βασιλιάς μοναχορηγοπούλα.
 Κι ὁ βασιλεὺ σὰν τ' ἄκουσε τοῦτον τὸν λόγον εἶπε:
 —'Ὀλοὺν τὸν βίον πάρτι μου κι τὸ παιδί μ' ἀφήτε. 15
- Πολὺς λαὸς σηκώθηκε πάει στὸ βασιλεῖα:
 —Γιὰ 'φήνεις τὸ παιδάκι οὐοὺ γιὰ παίρνομε καὶ σένα.
 —Στολίστε τὸ παιδάκι μου ἀτίμητα πετράδια,
 ἀτίμητα καὶ δλόχρυσα καὶ δλου μαργαριτάρι,
 στολίστε τὸ παιδάκι μου, κάμιτέ το νύμφη 20
 καὶ στείlate του τοῦ λιονταριοῦ πισκέσι νὰ δειπνήση.
 Πολὺς λαὸς σηκώθηκε, πὰν' τῆ βασιλοπούλα,
 ὅπου τὴν εἶχε ὁ βασιλεὺ μοναχορηγοπούλα.
 Κι ὁ 'Α<ι> - Γιώργης τ' ἄκουσε, τρέχει νὰ τὴν γλυτώση,
 καὶ ἀπὸ τὸν πικρὸν τῆς θάνατον νὰ τὴν ἐλευθερώση. 25
- 'Απὸ ἀλάργα τὸν θωρεῖ καὶ κάθεται καὶ κλαίει
 ὅσον ἐζύγωνε κοντά, γυρίζει καὶ τὸν λέγει:
 —Φεύγα, ξινάκ', ἀποὺ 'δῶ, νὰ μὴ σὲ φάη καὶ σένα
 τοῦτο θηρίου τὸ κακὸ, ποὺ θὰ μὲ φάη καὶ μένα.
 —Λιγάκι θέλω κοιμηθῆ στὰ γόνατά σου ἀπάνω 30
 καὶ ὄντας θὰ ἐβγη τὸ θεριὸ ἐγὼ νὰ τὸ σκοτώσω.
 —Αὐτὰ τὰ λές, ξινάκι μου, νὰ μὲ παρηγορήσης
 καὶ ὄντας θὰ ἐβγη τὸ θεριὸ θὰ φύβγης νὰ μ' ἀφήσης.
 'Ἐπισε καὶ κοιμήθηκε καὶ <ῆ> κόρη τὸν ψειρίζει 35
 καὶ τρέχουν τὰ ματάκια τῆς σὰν κρουσταλλένια βρύση.
 Καὶ ὄντας ἐβγήκε τὸ θεριὸ, ἡ γῆς, τὰ ὄρη τρέμουν
 καὶ <ῆ> κόρη ἀπὸ τὸν φόβον τῆς φωνάζει: — 'Α<ι> - Γιώργη,
 σῆκω σκοτώσης τὸ θεριὸ ποὺ εἶπες «δὲν φοβοῦμαι».
 Σηκάνονται ἀνατολικά καὶ κάμνει τὸν σταυρόν του,
 μιὰ κονταριά τὸ κτύπησε καὶ κόβει τὸν λαϊμόν του 40
 καὶ <ῆ> κόρη ἀπὸ τὸν φόβον τῆς φωνάζει: — 'Α<ι> - Γιώργιε!
 Καὶ ὁ 'Α<ι> - Γιώργης τ' ἄκουσε, πολὺ τὸ κακοφάνη.
 —Κόρη μου, ποὺ 'βρες τ' ὄνομα καὶ ποὺ τὸ ἀντιβάλεις;
 —'Ἐσὺ ὄντας κοιμόσονε, ἤλθε ἓνα περιστέρι
 καὶ 'βάστα τίμιον σταυρόν εἰς τὸ δεξιόν του χέρι. 45

Στὴ μέση ἀπὸ τὸν σταυρὸν ἔγραφι «Ἄ<ι> - Γιώργη,
ἀρματωμένος μὲ σπαθὶ καὶ μὲ χρυσὸ κοντάρι,
γιὰ πές μας, πές μας, Ἄγιε, πῶς λένε τὸ δνομά Σου,
γιατὶ θὰ φιάση ὁ κύρης μου χάρισμα τῆς ἀφεντιᾶς Σου». 50
—Καὶ σὰ θὰ φιάση ὁ κύρη<ς> σου, νὰ φιάση ἐκκλησιά,
νὰ φιάση Παντοκράτορα, Χριστὸ καὶ Παναγία.
Στὴ μέση ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά νὰ φιάση καβαλλάρη
ἀρματωμένος μὲ σπαθὶ καὶ μὲ χρυσὸ κοντάρι.
Σύρε, κόρη μ', στὸ σπίτι σου στὴ μάννα τὴ δεκτὴ σου
καὶ ἐγὼ εἰμι ὁποῦ σὲ γλύτωσα σήμερα τὴ ζωὴ σου. 55
Χρυσές κουρδέλλες ἔπηρε καὶ τὰ μαλλιά της πλέει
ῶχου χαρὰ πὺ γίνεται στὴ γῆς, τὴν οἰκουμένη.

I. K. ΒΑΣΔΡΑΒΕΛΛΗΣ

ΑΝΩΤΕΡΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΕΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ¹

Μετὰ τὰς Ἀθήνας, αἱ ὁποῖαι ἐξέπληξαν τὴν ἀνθρωπότητα μὲ τὴν πνευματικὴν ἀκτινοβολίαν των, κυρίως διὰ τῆς συγκροτήσεως ἀνωτέρων καὶ ἀνωτάτων πνευματικῶν ἰδρυμάτων, τῶν ὁποίων ἡ κληρονομία φθάνει ἕως τὴν ἐποχὴν μας, εἰς τὴν Σπάρτην, τὸ δευτερον δυναμικὸν σκέλος τοῦ τότε Ἑλληνισμοῦ, δὲν παρατηρεῖται ὑπαρξίς ἀνωτέρων ἢ ἀνωτάτων πνευματικῶν ἰδρυμάτων².

Θὰ ἦτο, βεβαίως, πολὺ τολμηρὸς ὁ ἰσχυρισμὸς, ἐὰν διευτυοῦτο ἡ ἄποψις ὅτι εἰς τὴν ἀρχαίαν Μακεδονίαν — εἰς χρόνον ὅπου διεδραματίσθησαν γεγονότα, τὰ ὁποῖα μετέβαλον τὴν ἱστορικὴν πορείαν τοῦ ἑλληνισμοῦ, — ἐλειτούργησαν ἀνώτερα ἢ ἀνώτατα πνευματικά ἰδρύματα. Καὶ τοῦτο, ἐπειδὴ εἰς τὴν Μακεδονίαν οὐδὲ κὰν ἐγένετο ἡ σύλληψις τῆς ἰδέας

48 πές μας, πές μας χφ.

1. Σκοπὸς τοῦ παρόντος ἄρθρου εἶναι, ἡ ὑπὸ σύγχρονον πρῖσμα παρουσίας εἰς τὸ ἀναγνωστικὸν κοινὸν τοῦ περιοδικοῦ «Μακεδονικά» τοῦ θέματος τῆς ὑπάρξεως ἢ μὴ ἀνωτέρων ἢ ἀνωτάτων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων εἰς τὸ ἀρχαῖον Μακεδονικὸν κράτος. Ἡ συγκέντρωσις εἰς τὴν Αὔλῃν τῶν Μακεδόνων Βασιλέων πλειάδος ἐκπροσώπων τοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ἡ συμβολὴ των εἰς τὴν πολιτιστικὴν διαμόρφωσιν τῆς ἀρχαίας Μακεδονίας, δὲν ἀποτελεῖ ἀντικείμενον τοῦ παρόντος (λ.χ. ἡ παρουσία τοῦ φιλοσόφου Ἀριστοτέλους εἰς τὴν μακεδονικὴν Αὔλῃν, τοῦ δραματικοῦ Εὐρπίδου κ.ἄ.).

² Ἀφορμὴν διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ παρόντος ἄρθρου ἔδωκεν ἡ κατὰ καιροῦ συζητήσις μας μὲ τὸν βαθυστόχαστον μελετητὴν τῶν μακεδονικῶν προβλημάτων καὶ φίλον κ. Δημήτριον Κανατσούλην, ὑφηγητὴν τῆς ἀρχαίας ἱστορίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Θεσσαλονίκης.

2. Διὰ τὴν δικαιοκὴν καὶ ἱστορικὴν ἐξέλιξιν τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀνωτάτων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων ἀπὸ τῶν ἀρχαιότατων χρόνων μέχρι σήμερον, βλ.: Achilles Anthemides, Das griechische Hochschulwesen, Göttingen 1967. Τοῦ αὐτοῦ, Τὰ ἀνώτατα ἐκπαιδευτικά ἰδρύματα ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τῶν ἀρχαιότατων χρόνων μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, Θεσσαλονίκη 1968. Τοῦ ιδίου, Αἱ ἐν Ἑλλάδι Ἀνώτατα Βιομηχανικαὶ Σχολαί, Θεσσαλονίκη 1968.